

Apostolsko pismo »Antiquum ministerium« kojim se uspostavlja služba katehete

Apostolsko pismo u obliku motuproprija vrhovnoga svećenika

FRANJE

ANTIQUUM MINISTERIUM

KOJIM SE USPOSTAVLJA SLUŽBA KATEHETE

1. Služba katehete u Crkvi je drevna. Teolozi smatraju da su njezini prvi obrisi vidljivi već u spisima Novoga zavjeta. Služba poučavanja ima svoje začetke u onim »učiteljima« koje spominje Apostol obraćajući se zajednici u Korintu: »I neke postavi Bog u Crkvi: prvo za apostole, drugo za proroke, treće za učitelje; onda čudesa, onda dari liječenja; zbrinjavanja, upravljanja, razni jezici. Zar su svi apostoli? Zar svi proroci? Zar svi učitelji? Zar svi čudotvorci? Zar svi imaju dare liječenja? Zar svi govore jezike? Zar svi tumače? Čeznite za višim darima! A evo vam puta najizvrsnijega!« (1 Kor 12,28-31).

Sveti Luka započinje svoje Evanđelje riječima: »...pošto sam sve, od početka, pomno ispitaao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen« (Lk 1,3-4). Čini se da je evanđelist svjestan da svojim spisima pruža specifičan oblik poučavanja koji, onima koji su već kršteni, daje sigurnost i snagu. Apostol Pavao iznova se vraća temi kada preporučuje Galaćanima da »koji se uči Riječi, neka sva dobra dijeli sa svojim učiteljem« (Gal 6,6). Kao što je očito, taj tekst sadrži još jednu posebnost: zajedništvo života kao znak plodnosti istinske kateheze.

2. Od svojih početaka, kršćanska je zajednica poznavala različite oblike službi. One su se očitovale u služenju muškaraca i žena koji su, poslušni djelovanju Duha Svetoga, svoj život posvetili izgradnji Crkve. Karizme, koje je Duh Sveti neprestano izlijevao na krštenike, katkad su, u svojim mnogovrsnim izrazima, poprimale vidljiv i opipljiv oblik izravna služenja kršćanskoj zajednici tako da su bile priznate kao neophodna *dijakonija* za zajednicu. Apostol Pavao postaje mjerodavan tumač kad svjedoči da su »različiti dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće« (1 Kor 12,4-11).

Stoga je unutar velike karizmatičke tradicije Novoga zavjeta moguće prepoznati aktivnu prisutnost krštenih koji su službu prenošenja nauka apostola i evanđelista obnašali na sustavniji, trajan način, povezan s različitim okolnostima života (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi *Dei Verbum*, 8). Crkva je željela prepoznati ovu službu kao konkretan izraz vlastite karizme koja je uvelike pridonijela izvršavanju njezina evangelizacijskoga poslanja. Pogled na život prvih kršćanskih zajednica koje su bile predane širenju i rastu evanđelja i danas Crkvu potiče na razumijevanje novih oblika izražavanja kojima ona, da bi njegovo evanđelje doprlo do svakoga stvorenja, ostaje vjerna Gospodinovoj riječi.

3. Cijela povijest evangelizacije tijekom minula dva tisućljeća jasno pokazuje važnost poslanja katehetâ. Biskupi, svećenici i đakoni, zajedno s mnogim muškarcima i ženama posvećenoga života, svoj su život posvetili katehetskom poučavanju, kako bi vjera uzmogla biti istinskom podrškom osobnom životu svakoga čovjeka. Neki su od njih, usto, okupljali oko sebe drugu braću i sestre koji su, dijeleći istu karizmu, osnovali redovničke zajednice u potpunosti posvećene službi kateheze.

Ne smije se zaboraviti nebrojeno mnoštvo laika koji su svojim katehetskim poučavanjem bili izravno uključeni u širenje evanđelja. Riječ je o muškarcima i ženama koji su, nadahnuti dubokom vjerom i kao vjerodostojni svjedoci svetosti, u nekim slučajevima bili i utemeljitelji zajednica pa čak i položili vlastiti život. I danas su brojni sposobni i nepokolebljivi katehete na čelu zajednica u različitim krajevima svijeta te obnašaju nezamjenjivo poslanje u prenošenju i produbljivanju vjere. Velika četa katehetâ, blaženikâ, svetaca i mučenikâ ostavila je trag u poslanju Crkve: vrijedi ih upoznati jer je to plodan izvor ne samo za katehezu, nego i za cijelu povijest kršćanske duhovnosti.

4. Počevši od Drugoga vatikanskog sabora, Crkva s obnovljenom sviješću razumije važnost predanosti laika u djelu evangelizacije. Koncilski su oci više puta naglasili koliko je prijeko potrebno, radi *plantatio Ecclesiae* i razvoja kršćanske zajednice, izravno uključiti vjernike laike u različitim oblicima, po kojima do izražaja dolazi njihova karizma. »Isto je tako vrijedna pohvale ona za misijsko djelovanje među pogane u najplemenitijem smislu zaslužna skupina katehista, muževa i žena koji, prožeti apostolskim duhom, uz velike napore, pridonose jedinstvenu i u svakom pogledu potrebnu pomoć za širenje vjere i Crkve. Služba katehista od najveće je važnosti u naše dane, kada ima malo klerika koji bi naviještali evanđelje tolikim mnoštvima i obavljali pastoralnu službu« (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o misijskom poslanju Crkve *Ad gentes*, 17).

Uz bogatstvo koncilskoga nauka, valja spomenuti i stalno zanimanje papa, biskupskih sinoda, biskupskih konferencija i biskupa pojedinačno, koji su posljednjih desetljeća značajno pridonijeli obnovi kateheze. *Katekizam Katoličke Crkve*, Apostolska pobudnica *Catechesi tradendae*, *Opći katehetski direktorij*, *Opći direktorij za katehezu* i nedavno objavljen *Direktorij za katehezu*, kao i mnogi nacionalni, regionalni i biskupijski katekizmi, potvrdili su središnje značenje kateheze koja u prvi plan stavlja obrazovanje i trajnu formaciju vjernika.

5. Ne oduzimajući ništa vlastitom poslanju biskupa kao prvoga katehete u svojoj biskupiji, s prezbiterijem koji zajedno s njime dijeli istu pastoralnu skrb, i posebnoj odgovornosti roditelja s obzirom na kršćansku formaciju svoje djece (usp. CIC kan. 774 §2; CCEO kan. 618), prijeko je potrebno priznati prisutnost laika koji se, snagom vlastita krštenja, osjećaju pozvanima surađivati u službi kateheze (usp. CIC kan. 225; CCEO kan. 401 i 406). Ta se prisutnost pokazuje još potrebnijom danas kao rezultat sve veće svijesti o potrebi evangelizacije u suvremenom svijetu (usp. Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 163-168) i nametanja globalizirane kulture (usp. Enciklika *Fratelli tutti*, 100, 138). To zahtijeva vjerodostojan susret s mladim naraštajima, ne zaboravljajući pritom potrebu onih kreativnih metoda i sredstava koji će naviještaj evanđelja uskladiti s misijskom preobrazbom koju je Crkva započela. Vjernost prošlosti i odgovornost za sadašnjost neophodni su uvjeti da Crkva ispuni svoje poslanje u svijetu.

Buđenje osobnog oduševljenja svake krštene osobe i oživljavanje svijesti da je pozvana ostvariti svoje poslanje u zajednici, zahtijeva oslušivanje glasa Duha, koji nikada ne uskraćuje svoju plodnu prisutnost (usp. CIC kan. 774 §1; CCEO kan. 617). I danas Duh poziva muškarce i žene da krenu ususret mnogima koji čekaju upoznati ljepotu, dobrotu i istinu kršćanske vjere. Zadaća je pastira podupirati taj hod i obogatiti život kršćanske zajednice priznavanjem laičkih službi koje mogu pridonijeti preobrazbi društva »unošenjem kršćanskih vrijednosti u svijet društva, politike i ekonomije« (*Evangelii gaudium*, 102).

6. Apostolat laika ima neporecivu vrijednost za svijet. On zahtijeva »tragati za Božjim kraljevstvom baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Božjemu« (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, 31). Njihov svakodnevni život prožet je obiteljskim i društvenim odnosima, što potvrđuje kako su oni »posebno pozvani na to da Crkvu uprisutnjuju i čine je djelatnom na onim mjestima i u onim prilikama gdje ona samo po njima može postati sol zemlje« (*Lumen gentium*, 33). Dobro je u tom smislu podsjetiti da su, osim toga apostolata, laici »pozvani na još neposredniju suradnju u apostolatu hijerarhije, poput onih muževa i žena koji su apostolu Pavlu pomagali u evanđelju, trudeći se mnogo u Gospodinu« (*Lumen gentium*, 33).

Posebna uloga katehete poprima svoj karakter unutar drugih službi koje već postoje u kršćanskoj zajednici. Kateheta je prvo pozvan svoju stručnost staviti u pastoralnu službu prenošenja vjere koja se razvija kroz različite faze: od prvoga navještaja koji uvodi u kerigmu, preko upućivanja koje podiže svijest o novom životu u Kristu, i posebno priprema za sakramente kršćanske inicijacije, sve do trajne formacije koja omogućuje krštenoj osobi da bude uvijek spremna »na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama« (1 Pt 3,15). Kateheta je istodobno svjedok vjere, učitelj i mistagog, pratitelj i pedagog, koji podučava u ime Crkve. Taj identitet može se razvijati dosljedno i odgovorno samo molitvom, proučavanjem i izravnim sudjelovanjem u životu zajednice (usp. Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije, *Direktorij za katehezu*, 113).

7. S dalekovidnošću je sveti Pavao VI. izdao apostolsko pismo *Ministeria quaedam* ne samo kako bi prilagodio službe lektorata i akolitata promijenjenim okolnostima (usp. Apostolsko pismo *Spiritus Domini*), već i kako bi potaknuo

biskupske konferencije da promiču i druge službe, među kojima je i služba katehete. »Nema zapreke da osim zajedničkih službi u Latinskoj Crkvi biskupske konferencije zatraže od Svete Stolice i druge, za koje misle da bi ih u njihovu kraju bilo potrebno ili korisno ustanoviti. Tako npr. službe vratara, zaklinjača i katehista.« Isti se žurni poziv ponavlja i u Apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi* kada papa poziva na raspoznavanje aktualnih potreba kršćanske zajednice u vjernom kontinuitetu s njezinim izvorima, potičući da se pronađu novi oblici služenja za obnovljen pastoral: »Takve službe, nove samo prividno a zapravo duboko povezane sa životnim iskustvom koje je Crkva imala u svojoj prošlosti, primjerice, služba katehete... dragocjene su s obzirom na uspostavljanje, život i rast Crkve, s obzirom na njenu sposobnost da zrači oko sebe i prema onima koji su daleko« (Sveti Pavao VI., Apostolska pobudnica *Evangelii nuntiandi*, 73).

Ne može se stoga nijekati: »Svijest o identitetu i poslanju vjernika laika u Crkvi je porasla. Možemo računati na brojne laike, premda to još nije ni približno dovoljno, koji imaju duboko ukorijenjen osjećaj zajedništva i odlikuju se velikom vjernošću u ispunjavanju zadaća na polju karitasa, kateheze, slavljenja vjere« (*Evangelii gaudium*, 102). Iz toga slijedi da primanje neke laičke službe kao što je služba katehete snažnije naglašuje misijsko zalaganje, svojstveno svakoj krštenoj osobi. Nju se ima izvršavati u potpuno laičkom obliku, ne upadajući u bilo kakav oblik klerikalizacije.

8. Ta služba ima snažne značajke poziva koji od biskupa zahtijeva odgovarajuće razlučivanje te će biti uzdignuta obredom uvođenja. Riječ je, naime, o trajnoj službi u mjesnoj Crkvi koja se obnaša u skladu s pastoralnim zahtjevima koje utvrđuje mjesni ordinarij, ali koja se ostvaruje na laički način, kako to zahtijeva sama priroda ove službe. Dobro je da se u službu katehete pozove muškarce i žene duboke vjere i ljudske zrelosti. Oni trebaju aktivno sudjelovati u životu kršćanske zajednice, moraju prihvaćati ljude, te su takvi da ih resi velikodušnost i sposobnost za bratsko zajedništvo. Oni moraju steći odgovarajuću biblijsku, teološku, pastoralnu i pedagošku naobrazbu kako bi bili pozorni komunikatori istinâ vjere te moraju imati prethodno iskustvo u katehezi (usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dekret o pastoralnoj službi biskupa u Crkvi *Christus Dominus*, 14; CIC kan. 231 §1; CCEO kan. 409 §1). Zahtijeva se da budu vjerni suradnici svećenika i đakona, spremni služiti tamo gdje je potrebno te su vođeni istinskim apostolskim žarom.

Stoga, nakon pažljiva razmatranja i na temelju apostolske vlasti,

ustanovljujem

laičku službu katehete.

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata uskoro će objaviti *Red uvođenja u laičku službu kateheta*.

9. Pozivam biskupske konferencije da, određujući potreban postupak formacije te norme i kriterije za pristup ovoj službi, služba katehete zaživi u praksi. Pritom, sukladno sadržaju ovoga apostolskoga pisma, neka se pronađu prikladni oblici službe, koju je kateheta pozvan izvršiti.

10. Sinode Istočnih Crkava ili skupštine hijerarha mogu usvojiti ono što je ovdje određeno za njihove Crkve *sui iuris*, u skladu s njihovim posebnim zakonima.

11. Pastiri neka uvijek imaju na umu ono na što potiču koncilski oci: »Sveti pastiri... znaju da ih Krist nije ustanovio kako bi sami na sebe preuzeli svekoliko spasonosno poslanje Crkve prema svijetu, nego da je njihova izvrsna zadaća tako pastirski voditi vjernike i provjeravati njihove oblike služenja i milosne darove da svi na svoj način jednodušno surađuju u zajedničkom djelu« (*Lumen gentium*, 30). Razlučivanje darova koje Duh Sveti nikada ne uskraćuje svojoj Crkvi, neka im bude potrebna podrška kako bi služba katehete bila učinkovita za rast vlastite zajednice.

Nalažem da se sve ono što je određeno ovim apostolskim pismom, izdanom u obliku motuproprija, primjenjuje na čvrst i trajan način, bez obzira na sve suprotno, čak i ako je vrijedno posebna spominjanja, a objavom u *L'Osservatore Romano* stupa na snagu istoga dana, te će se potom tekst objaviti i u *Acta Apostolicae Sedis*.

Dano u Rimu, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 10. dana mjeseca svibnja 2021. godine, na liturgijski spomen svetog Ivana Avilskog, prezbitera i naučitelja Crkve, u devetoj godini mojega pontifikata.

FRANJO

© 2021 Libreria Editrice Vaticana

© 2021 za hrvatski prijevod Hrvatska biskupska konferencija